

Pandémia v optike znamení čias

Anton TYROL

Abstrakt

Znamenia čias sú javy, ktoré veriaci ľudia vedia rozoznať a zistiť, čo je vôľa Božia pre tú-ktorú dobu, pre ten-ktorý problém či situáciu. Pandémia sa nám javí ako situácia, ktorú Boh dopustil, aby sme hlbšie objavili svoju identitu: individuálnu, rodinnú, kresťanskú aj národnú.. Našou možnosťou cez corona-krízu je nájsť si osobnú cestu k Bohu a stať sa viac znášateľnými, tolerantnejšími, skromnejšími a nábožnejšími. Hlbšie objavenie vlastnej identity pred Bohom je podstatným cieľom teológie. Je potrebné zmenu paradigmy zachytiť a formulovať teologické idey, aby boli zrozumiteľné a prijateľné pre dnešného človeka, ktorý si je vedomý svojej identity zatiaľ iba v niektorých postojoch, ale v Bohu sám seba zatiaľ nenašiel. Pandémia nás posunula hlbšie do skutočnosti, objavili sme nové súvislosti, uvedomili sme si svoju krehkosť, ohrozenie a do istej miery sme skúsili aj bolesť zo straty svojich blízkych, príbuzných alebo známych. Všetko sa v konečnom dôsledku môže stať dobrým nástrojom šírenia Božieho kráľovstva.

Kľúčové slová: znamenia času, pandémia, cesta k Bohu, šírenie Božieho kráľovstva.

Abstract

The signs of the times are phenomena that believers can recognize and find out what is the will of God for that-which time, for that-which problem or situation. A pandemic appears to us as a situation that God has allowed us to discover our identity more deeply: individually, familywise, as Christians and nationals. A deeper discovery of one's identity before God is an essential goal of theology. It is necessary to capture paradigm shift and formulate theological ideas so that they are understandable and acceptable to today's man, who is aware of his identity so far only in certain attitudes, but has not yet found himself in God. The pandemic has taken us deeper into reality, we have discovered new connections, we have realized our fragility, our threats and, to a certain extent, we have also experienced the pain of losing our loved ones, relatives or acquaintances. Everything can ultimately become a good tool for spreading the kingdom of God.

Keywords: signs of the times, a pandemic, the way to God, the spread of God's kingdom.

Prežívame mimoriadne dramatické obdobie, ktoré je poznačené utrpením mnohých ľudí a úzkosťou tých, ktorí sú ako-tak zdraví, ale prežívajú tiesnivý pocit z toho, ako to bude, keď ich prepadne epidémia. Ďalším okruhom starostí dnešných ľudí je úloha zorientovať sa a zariadiť si život v obmedzených podmienkach tak, aby tento zvláštny čas prežili čo najužitočnejšie.

K obmedzeným podmienkam patrí predovšetkým to, že deti nechodili alebo nechodia do školy, v mnohých prípadoch otcovia a matky rodín sú doma na home-office, kultúrne a duchovné podujatia sú úplne zlikvidované, športové taktiež. Zostáva len možnosť vyjsť do prírody, podľa možnosti s nikým sa nestretnúť a opäť sa vrátiť do svojej rodinnej „bubliny“.

V takejto situácii, v ktorej už žijeme druhý rok, a predtým sme pol roka o tom čítali a počúvali v správach, sa mnohí pýtajú na zmysel toho, čo všetci prežívame. Nevieme pritom ani to, ako dlho to bude ešte trvať.

Znamená čias

Kategória znamení čias (signa temporum) je klasická kategória, ktorú používajú teológovia už niekoľko storočí.⁶⁸ Táto kategória má prítlačivé znenie. Používali ju v svojich názvoch série časopisov, náboženských televíznych relácií, rozličných projektov a pod. Rozliční autori, napr. zakladatelia reholí alebo pôvodcovia vynikajúcich ideí sa odvolávali na znamenia čias vo svojich víziách a pomocou nich projektovali svoje plány, napr. misionárske iniciatívy.⁶⁹ Pri spätnom hodnotení udalostí a určitých charakteristických reakcií jednotlivcov na dané podmienky života hovoríme, že dotyční ľudia sa vyznali v znameniach čias. Významní ľudia v jednotlivých národoch boli označovaní ako tí, čo vedeli porozumieť znamenia čias. Považovali ich za prorokov.

Výraz „znamenia čias“, či „znaky časov“, má svoj pôvod v evanjeliu. Použil ho Pán Ježiš v svojej reči k farizejom a saducejom, ktorí ho žiadali, aby im ukázal nejaké znamenie z neba. To bolo pre Ježiša príležitosťou hovoriť o znameniach čias: *Vzhľad oblohy viete posúdiť, a znamenia časov neviete?* (Mt 16,3)

Kategóriou signa temporum sa zaoberal aj Druhý vatikánsky koncil. Na niekoľkých v záverečných dokumentoch túto kategóriu aj spomenul. Iste si vieme predstaviť, že táto kategória bola spomínaná aj v diskusných vystúpeniach jednotlivých koncilových otcov. Koncilové dokumenty spomínajú túto kategóriu priamo na nasledovných miestach:

Gaudium et Spes 4:

Povinnosťou Cirkvi pri plnení tohto poslania je ustavične skúmať znamenia čias a vysvetľovať ich vo svetle evanjelia tak, aby vedela spôsobom primeraným každej generácii odpovedať na večné otázky človeka o zmysle terajšieho i budúceho života a o ich vzájomnom

---

⁶⁸ LOPEZ, F. – LUCHTMANS, J.: *Futurorum per signa temporum investigatio, qua universae historiae... Ad protestantes omnes*. Lugduni Batavorum 1688. In: https://books.google.sk/books?id=mTBYAAAAYAAJ&printsec=frontcover&redir_esc=y&hl=sk#v=onepage&q&f=false. 24.2. 2021.

⁶⁹ Porov. DÄHLER, F.: *Zeichen der Zeit. Neues Missionsverständnis*. In: *Schweizer Kapuzinerprovinz*. <https://www.kapuziner.ch/blog/die-zeichen-der-zeit/>. 24.2. 2021.

vzťahu. Cirkev musí teda poznať a chápať svet, v ktorom žije: jeho očakávania, snahy a jeho neraz dramatický charakter. Niektoré výraznejšie črty dnešného sveta sa dajú vystihnúť takto:

Ľudstvo v súčasnosti prežíva nové obdobie svojich dejín, vyznačujúce sa prenikavými a náhlymi zmenami, ktoré sa postupne šíria po celom svete. Tieto zmeny vyvoláva človek, jeho um a tvorivá činnosť, avšak aj ony spätne ovplyvňujú samého človeka, jeho osobné i kolektívne úsudky a túžby, jeho spôsob myslenia a konania vo vzťahu k veciam i ľuďom. Možno teda hovoriť o skutočnej sociálnej a kultúrnej premene, ktorá sa odráža v náboženskom živote.

Ako to býva pri každej kríze rastu, táto premena je spojená s nemalými ťažkosťami. Človek síce značne rozširuje svoju moc, avšak nie vždy je schopný postaviť ju do svojich služieb. Usiluje sa hlbšie preniknúť do svojho vnútra, no často prejavuje vzrastajúcu neistotu o sebe samom. Postupne čoraz jasnejšie odhaľuje zákony spoločenského života, ale pritom váha, aký mu dať smer.

Napriek tomu, že ľudstvo nikdy predtým neoplývalo toľkými bohatstvami a možnosťami a takým hospodárskym potenciálom, veľká časť obyvateľstva zeme trpí hladom, biedou a nespočítateľné zástupy sú úplne negramotné. Nikdy predtým nemali ľudia taký živý zmysel pre slobodu ako dnes, pritom však vznikajú nové formy sociálneho a psychického zotročovania. A kým svet tak prenikavo pociťuje svoju jednotu a vzájomnú závislosť jednotlivcov v potrebnej solidárnosti, navzájom si odporujúce sily násilne ho rozdeľujú: ešte stále jestvujú príkre politické, sociálne, hospodárske, rasové a ideologické rozpory a neprestáva nebezpečenstvo vojny, ktorá by mohla zničiť od základu všetko. Zintenzívňuje sa výmena myšlienok, no samotné slová, ktorými sa vyjadrujú dôležité pojmy, majú v jednotlivých ideológiách značne rozdielny zmysel. Napokon je tu úsilie o dokonalejší časný poriadok, no nesprievádzajú ho primerané snahy o duchovný rozvoj. Uprostred takých zložitých situácií mnohí naši súčasníci nevedia správne rozpoznávať trvalé hodnoty a dávať ich do súladu s novými objavmi. Preto sa ich zmocňuje nepokoj a so zmiešanými pocitmi nádeje a úzkosti si kladú otázku, kam smeruje dnešný svet. Tento svetový vývoj vyzýva, ba priam núti človeka dať na ňu odpoveď.

Gaudium et Spes 11:

Boží ľud, podnecovaný vierou, že ho vedie Pánov Duch, ktorý naplní svet, usiluje sa rozpoznať pravé znamenia prítomnosti Boha a jeho úmyslov v udalostiach, požiadavkách a túžbach, na ktorých má účasť spolu s ostatnými ľuďmi našich čias. Viera totiž stavia všetko do nového svetla a odhaľuje Boží úmysel o celkovom povolaní človeka, a tak vedie myseľ k plne ľudským riešeniam.

Koncil má v úmysle posúdiť v tomto svetle najmä hodnoty, ktoré sú dnes v najväčšej vážnosti, a priviesť ich k ich božskému zdroju. Tieto hodnoty sú totiž veľmi dobré, keďže sú dielom ľudského ducha, ktorý je darom od Boha. Lenže pre porušenosť ľudského srdca bývajú neraz odvádzané od správneho určenia, preto ich treba očistiť.

Čo si myslí Cirkev o človeku? Aké rady má dať na budovanie dnešnej spoločnosti? Aký je najhlbší zmysel ľudskej činnosti vo vesmíre? Na tieto otázky sa čaká odpoveď. Potom bude ešte zrejmejšie, že Boží ľud a ľudstvo, do ktorého je začlenený, si vzájomne preukazujú služby. Takto sa ukáže náboženský a tým aj nanajvýš ľudský charakter poslania Cirkvi.⁷⁰

Z uvedeného vyplýva, že skúmanie znamení čias je stálou povinnosťou kresťanov. Cirkev si to uvedomuje a neustále skúma, spoznáva a vysvetľuje tieto znamenia vo svetle evanjelia. Robí to s maximálnou serióznosťou a pocitom zodpovednosti za plnenie vlastného poslania. Je to veľká úloha nielen Cirkvi ako celku, ale aj všetkých kresťanov, kdekoľvek a kedykoľvek žijú.

Dva evanjeliové texty

V kresťanských cirkvách aj počas pandémie pokračoval liturgický život veriacich, hoci to bolo v drasticky obmedzených podmienkach. Tento stav trval pomerne dlho. Boli v ňom síce krátkodobé uvoľnenia, ale vcelku to bolo príliš dlho na to, aby sme si nepoložili otázku, čo to všetko z dlhodobého či nadprirodzeného hľadiska znamená. Dôkazom tejto argumentácie je aj vzácna iniciatíva Katedry teológie a katechetiky na PF UMB, ktorá sa rozhodla riešiť otázku systematicky formou konferencie a následne aj formou zaujímavej publikácie.

V ostatných dňoch či týždňoch sme v našej liturgii mali možnosť stretnúť sa, samozrejme, s mnohými textami, ktoré boli určené ako čítania na jednotlivé dni príslušných liturgických období. Každý kňaz či kazateľ sa pri ich analýze snažil aj o primeranú aktualizáciu. Ak cítime s Božím ľudom, iste nám nedalo nevenovať pozornosť aj celoplanetárnej epidémii, v dôsledku ktorej ľudia veľmi trpeli a ešte trpia. Tak sa snažíme pomocou Božieho slova sa dotknúť našich veriacich v ich existencii. Spomedzi mnohých textov ma svojim mimoriadne silným posolstvom zaujali dva texty, a to správa o Ježišovom 40-dňovom pobyte na púšti (Mk 1,12-15; 1. pôstna nedeľa cyklu B) a podobenstvo o rozsievачovi (Mk 4,1-20; streda 3. týždňa cez rok).

Tieto texty poskytujú, okrem iného, krásnu odpoveď na našu dnešnú otázku: Aký optimálny postoj možno v duchovnom živote zaujať v čase pandémie, ktorú sme s takou bolesťou prežívali v našich rodinách a spoločnostiach?

Ježišov pobyt na púšti

Evanjelista Marek je veľmi stručný a hovorí len vo všeobecných zmienkach: Ježiš hneď po krste šiel na púšť, bol tam 40 dní, žil medzi zverou, anjeli mu posluhovali... Potom už obracia pohľad na začiatok verejnej činnosti, na ohlasovanie pokánia a Božieho kráľovstva. Pri tejto príležitosti je

---

⁷⁰ Obidva citáty prevzaté z: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/gaudium-et-spes>. 20. februára 2021.

možné všimnúť si v biblickom posolstve význam púšte. Autori hovoria, že púšť je miestom milosti a rozhodnutia.⁷¹

Rabíni učili, že židovský národ prežíval na púšti obdobie milosti. Boh sa totiž najintenzívnejšie zjavil národu práve na púšti: Mojžišovi zjavil svoje meno, ktoré síce neznamenalo zjavenie Božej podstaty, ale pozvanie Izraela nasledovať Božie odvíjanie dejín od jednej udalosti k druhej.⁷² Na púšti mu dal Desatoro a uzavrel Zmluvu. Predtým sa zjavil Abrahámovi a ostatným patriarchom, svojmu ľudu doprial najväčšie víťazstvá nad nepriateľmi, dal národu pokrm na púšti a mnoho iných darov. V národe vzniklo dokonca presvedčenie, že spása príde z púšte.

Pravdepodobne preto odišiel aj Ján Krstiteľ na dlhší čas do púšte. Tam ani nemusel hľadať poslucháčov, ľudia sami prichádzali za ním a pýtali sa: *Ty si Mesiáš? Zrejme aj pre tieto všeobecné názory odchádza aj Ježiš do púšte a odtiaľ sa vydáva naplniť svoju misiu vykúpenia ľudstva. Sú s tým spojené aj ďalšie aspekty, predovšetkým druhý zo spomínaných dvoch aspektov: rozhodnutie. Tak tých Ježišových 40 dní sa prelína so 40-timi rokmi hebrejského ľudu. Ježiš berie na seba ten nedostatok rozhodnutia celého národa a v svojom razantnom odmietnutí pokúšania, v ktorom diablu nenechal ani milimeter, predstavuje Otcovi rozhodnutie, že sa nenechá oklamať ani chlebom, ani mocou, ani samoľúbymi či vynútenými požiadavkami na Otca, nech by tieto pochádzali odkiaľkoľvek.*

Tak sa dá pochopiť aj naša situácia pandémie. Rodiny alebo aj jednotlivci „prikovaní“ žiť celé mesiace na jednom mieste a nevychádzať ani von, ani do chrámov, ani na návštevy, či do prírody, to bolo veľmi deprimujúce. Ale táto situácia pandémie sa mohla, či môže stať aj pre nás časom milosti a rozhodnutia. „Nútená samota“ sa môže stať kairosom (=vhodným časom) milosti a rozhodnutia. Potrebná je túžba, dobrá vôľa a zmysel pre určitý systém duchovného života.

Podobenstvo o rozsievачovi

Z dlhšieho textu podobenstva možno vybrať len dva verše (Mk 4,5-6), ktoré hovoria o osude druhého zrna: *Druhé padlo na skalnatú pôdu, kde nemalo veľa zeme, a hneď vzišlo, lebo nebolo hlboko v zemi; ale keď vyšlo slnko, zahorelo, a pretože nemalo koreňa, uschlo.*⁷³

Myslím, že terajšiu situáciu by sme mohli porozumieť v zmysle toho zrna, ktorému chýbal koreň. Naše rodinné spoločenstvá prežívajú v obmedzených podmienkach, ktoré je možné využiť na prehĺbenie individuálneho duchovného života. Chýba nám hĺbka duchovného života jednotlivcov. A je isté, že čas karantény⁷⁴, čas obmedzeného pohybu, obmedzeného kontaktu s blíznymi, aj čas

⁷¹ Porov. HORÁK, J.: *Ježiš v Evangeliiu podle Marka*, Velehrad KA Řím 1986, s. 44 – 45.

⁷² Porov. BENOIT, P.: *Rivelazione e ispirazione*. In: BONATTI, P. – MARTINI, C.M. (a cura di): *Il Messaggio della salvezza. Introduzione generale*, Elle Di Ci Torino 1969, s. 19.

⁷³ Citát podľa vydania v SSV Trnava 1996.

⁷⁴ Ide o výraz, ktorý sa stal všeobecne rozšírený v týchto časoch pandémie. Termín „karanténa“ má biblický pôvod, označuje štyridsať rokov alebo dní v izolácii. Pochádza z latinského *quadraginta*, v talianskej mutácii *quaranta* = štyridsať. Francúzska verzia *quarantaine* = štyridsať. Ide o život jednej generácie (Joz 5,6; Sdc 5,31...), štyridsať dní Ježišovho pôstu na púšti (Mt 4,2; Lk 4,1).

určitých obáv o vlastné zdravie, či o zdravie iných nás môže viesť k prehĺbeniu duchovného života, a to rozmanitými formami, ktoré práve potrebujeme.

Keď spoločné bohoslužby nie sú možné, vždy sa dá individuálne modliť, rozjímať nad textami Písma, čítať duchovnú literatúru a pod. Okrem toho sa vo vzájomných vzťahoch so svojimi domácimi musíme vystrojiť veľkou dávkou vzájomnej tolerancie, ohľaduplnosti, znášateľnosti, schopnosti prepáčiť a mnohé iné.

Nie je možné v súčasnosti len navštíviť kostol a tam sa nechať „niesť“ na vlnu spoločnej kultovej akcie. Je pravda, že spoločne vykonávaný kult má svoju krásu a účinnosť, ale terajší čas možno a treba využiť na rozvoj individuálnej zbožnosti.

Možné „bonusy“ v čase pandémie

V čase pandémie, čo znamená obmedzené možnosti pohybu a medziľudských kontaktov, možno objaviť aj určité výhody, ktoré táto situácia ponúka. Všetky sú takého rázu, že ich môžeme v tejto situácii ľahko dosiahnuť, a to práve vďaka tomu, že sme do nich takpovediac „okolnosťami tlačení“.

Reflexia o našej krehkosti. Pandémia, ktorá sa tu objavila začiatkom roka 2020, nás všetkých vyrušila zo sebaistého života v relatívnej istote vlastnej existencie. Veľmi rýchlo sme si uvedomili, že svoj život a svoje zdravie nemáme pevne v rukách. Jednoducho, uvedomili sme si svoju krehkosť a zraniteľnosť. To nás musí viesť k pokore a vďačnosti, ak sme doteraz prežili a k nádeji, že to zvládneme. V konečnom dôsledku nás to musí viesť aj bližšie k Bohu.

Intenzívnejšia osobná modlitba. V týchto zvláštnych časoch sa veriaci ocitli v situácii, keď boli so svojim duchovným životom takmer úplne ponechaní sami na seba. Sviatosti prijímať nemohli, vďaka masmédiám sa síce dalo sledovať čo-to z náboženského života, ale to boli len vzdialené úkony kultu s nepriamou účasťou veriacich. A tak našim veriacim ako najhlavnejší a na tie podmienky najúčinnější náboženský úkon zostala osobná modlitba. Je s tým spojený určitý nový faktor, a to samota s Bohom. Mnohí z našich veriacich však priznávajú, že osobná modlitba im doma nešla tak, ako na spoločných modlitbách v kostole. Možno že to ani nebolo celkom tak. Len veriaci si v tejto svojej samote intenzívnejšie uvedomovali svoje ohrozenie a svoju existenciu pred Bohom. Napokon, áno, v kostole je ten zvláštny genius loci, ktorým je Božia prítomnosť a spoločná modlitba, vzájomná priazeň veriacich napomáha sústredenie a zintenzívňuje skúsenosť Božej blízkosti. Teda osobná modlitba v čase pandémie nadobudla jedinečný význam a možno veriť, že sme sa v nej všetci zdokonalili. Ak je modlitba „kritickým miestom viery“⁷⁵, potom analýza schopnosti či chuti modliť sa nadobúda prvoradý význam.

Spoločne strávený čas členov rodín. Ďalším „bonusom“ obdobia pandémie bola zvýšená miera času, ktorý mohli rodiny prežiť spolu. Bolo tu síce zároveň aj nebezpečenstvo tzv. ponorkovej choroby, ale tie rodiny, ktoré sú vnútorne pevné a zdravé, mohli prežiť nezvyčajne veľa času

---

⁷⁵ Porov. KASPER, W.: *Úvod do viery*, Spišský kňazský seminár 1991, s. 55-59.

spoločne. Predovšetkým to bol čas na spoločné modlitby, rozhovory, nejaké domáce hry, vzájomnú pomoc a pod. V týchto formách správne naladených spoločných kontaktov medzi členmi jednotlivých rodín môže dôjsť k prehĺbeniu vzájomných vzťahov, k upevneniu vnútorného zdravia a vnútornej sily v rodinách, rast tolerancie, vzájomného pochopenia, citlivosti na potreby blížneho a pod. Sú to nesmierne dôležité a potrebné hodnoty, ktorých prínos v dnešnej atomizovanej spoločnosti obzvlášť vyniká.

Čítanie náboženskej literatúry. Popri modlitbe, rozjímaní a cvičení sa v čnostiach je dôležitou súčasťou duchovného života veriacich aj čítanie náboženskej literatúry. Ide najmä o životopisy svätých a hrdinov viery, rozličné katechizmy, kapitoly z cirkevných dejín, vieroučné a mravoučné publikácie a pod. V nich je možné rozšíriť si rozhl'ad, objasniť si v danej oblasti mnohé otázky a získať nové pohľady na vieroučnú a mravoučnú problematiku.

Meditácia Písma. Azda najvýznamnejšou a najúčinnjšou formou prežívania duchovného života počas pandémie bola a zostáva meditácia a kontemplácia Svätého písma. Život katolíckych veriacich je postavený viac na prijímaní sviatostí, ale toto v čase pandémie nebolo možné alebo bolo drasticky redukované. Mnohí preto siahli podstatne intenzívnejšie po Svätom písme a čítali jednotlivé knihy Písma na pokračovanie alebo meditovali nad zvolenými úryvkami Písma. Pri súčasných snahách o harmonickú vyváženosť medzi Písmom a sviatosťami, resp. v snahách o biblickú spiritualitu v duchu postupu „od Písma k sviatosťam“ je aj tento prvok viac ako dôležitý.

Syntéza

Znamená čias sú teda javy, ktoré veriaci ľudia vedia rozoznať a zistiť, čo je vôľa Božia pre tú-ktorú dobu, pre ten-ktorý problém či situáciu. Tak napr. veriaci ľudia dnes vnímajú tému Božieho milosrdenstva ako znak času. V 20. storočí to bol veľkolepý príklon ľudí k Písmu, dnes vidíme znak času v záujme o ľudí na perifériách a pod.

Pandémia sa nám javí ako situácia, ktorú Boh dopustil, aby sme hlbšie objavili svoju identitu: individuálnu, rodinnú, kresťanskú aj národnú. Sú to pozitívne hodnoty. Našou možnosťou cez corona-krízu je nájsť si osobnú cestu k Bohu a stať sa viac znášateľnými, tolerantnejšími, skromnejšími a nábožnejšími. Domnievam sa, že Boh nám v tejto situácii chce povedať práve toto.

Hlbšie objavenie vlastnej identity pred Bohom je podstatným cieľom teológie. V súčasnej mentalite nášho slovenského prostredia prebieha v pohľade na náboženské otázky významná zmena paradigmy: ak bol veriaci človek motivovaný pristupovať k duchovným otázkam vo veľkej miere pocitom povinnosti a určitého tlaku spoločenského prostredia, súčasné generácie si volia viac dobrovoľný prístup. Ten však musí byť dobre zdôvodnený, aby bol aj úprimne žiadaný a vyhľadávaný.⁷⁶

---

⁷⁶ Porov. KASPER, W.: *Úvod do viery*, s. 9-14.

To je už však úloha pre všetkých tvorcov teologických traktátov, či pracovníkov v teologických otázkach. Potrebné je túto zmenu paradigmy zachytiť a tak formulovať teologické idey, aby boli zrozumiteľné a prijateľné pre dnešného človeka, ktorý si je vedomý svojej identity zatiaľ iba v niektorých postojoch, ale v Bohu sám seba zatiaľ nenašiel. Pandémia nás teda všetkých posunula hlbšie do skutočnosti, objavili sme nové súvislosti, uvedomili sme si svoju krehkosť, ohrozenie a do istej miery sme skúsili aj bolesť zo straty svojich blízkych, príbuzných alebo známych.

Všetko sa v konečnom dôsledku môže stať dobrým nástrojom šírenia Božieho kráľovstva.

Mons. prof. ThDr. Anton Tyrol, PhD.
Katolícka univerzita v Ružomberku

